

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСИОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

- цінуванням та повагою до культурної спадщини своєї держави та популяризацією країни у світі, побудовою її привабливого образу;
- ефективним управлінням державою та можливістю впливати на міжнародні рішення в геополітичних проблемах;
- розвитком науки та освіти, які мають бути визнаними у світі;
- інноваціями та економічною привабливістю для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Nye L. S. Soft Power. The Means to Success in World Politics. New York : Publicaff Airs, 2005. URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr
2. Thomson S. Soft Power: Why it Matters to Governments, People, and Brands. *Brand Finance*. 25 February 2020. URL: <https://brandfinance.com/insights/soft-power-why-it-matters>

Ключові слова: м'ягка сила, геополітика, специфіка сили, США, Китай, політика 21 століття.

Keywords: soft power, geopolitics, specificity of power, USA, China, political 21 century.

Железков Андрій Іванович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Світові процеси сучасності динамічно розвиваються відповідаючи загрозам та викликам часу, починаючи з проблематики ХХ ст. – гонки озброєнь та холодної війни, яка в свою чергу спричинила десятки кризових ситуацій, в тому числі конфліктів та дестабілізації в різних регіонах світу. Як наслідок конфлікти часів холодної війни перетворилися на гібридні війни з застосуванням всіх сучасних методів для отримання переваги в регіоні над сусідніми державами тощо.

Соціально-політичні процеси, як зовнішні, так і внутрішні, ґрунтуються на стійкості політичної системи держав, поступальній динаміці політичних подій та процесів (наприклад: вибори, обрання кандидатів, політичних партій, їх перші кроки, формування коаліції в парламентах, політичного курсу уряду, рівень довіри виборців). Існує велика спокуса втручання за допомогою інформаційних методів та використання соціальних мереж (створення фейків, розвиток ботоферм, легенди, зворотній піар, лобіювання), що непомітно маніпулюють суспільною думкою та чинять вплив на функціонування політичної системи через окремі її частини.

Характерними для сучасності є загальна тенденція недовіри громадян до влади, зокрема в державах де є високий рівень внутрішньої нестабільності бідність, утиски прав та свобод, корупція, низький рівень громадського контролю та невдоволення політичним курсом, а також розчарування в процесах прийняття рішень, колапс політичної системи настає від початку апатії виборців до стагнації.

Як один із негативних наслідків у нестійких державах та регіонах поширене явище тероризму та організованої злочинності. Сам термін «тероризм» виник в 70 роки ХХ ст. як спрямована діяльність керуючись такими методами як страх, терор, заколот, дестабілізація державних інститутів для здійснення політичної мети. Тобто більшість таких угруповань здійснюють протиправні діяння використовуючи силові методи для досягнення мети – протидія владі, політичному курсу, робота на протилежну сторону на шкоду державному суверенітету

та незалежності. Серед таких угруповань відомі екстремісти ІД (ісламська держава), Аль-Каїда, хусити в Ємені. Більшість держав світу щодо ІД визнають її як терористичне угруповання і не більше, хоча сама ІД ідентифікує себе як халіфат. Їхня діяльність привела до дестабілізації всього регіону Близького Сходу і розповсюджена навіть до північної, східної та західної частини Африканського континенту. Здебільшого акції теракту потребують значних ресурсів, тому за даними розвідок США, Великобританії та Німеччини більшість терористичних організацій співпрацюють з накрокартелями та іншими фінансовими організаціями, гільдіями по продажу зброї, амуніції, та інших товарів, які перебувають під міжнародними санкціями.

Особливий вид представляє собою державний тероризм, що особливо поширений в авторитарних та тоталітарних режимах або більш відомий як терор (термін набув чіткого розуміння з нового часу), концентраційні табори, обсервації, катування, обмеження волі, залякування та застосування зброї щодо мирного населення з боку влади з метою поневолення та консолідації владних важелів та посилення страху та відчуття підданства. В ХХІ ст. такі режими проросли зв'язками та не є рідкістю, цілком знаходячись у ворожій позиції до демократичних держав та міжнародних організацій, обов'язково спричиняють дестабілізацію регіону і навіть континентів – провокування конфліктів або пряма участь в них, маніпуляція на міжнародній арені, поширення ідеологічної пропаганди. В Нікарагуа Сандіністська Революція повалила режим Анастасіо Сомоса Дібайле в 1979 р. Сандіністський Фронт Національного визволення на чолі з Хосе Даніель Ортега Сааедра прийшовши до влади, зіткнувся з опозицією лояльною до старого ладу, так почалася громадянська війна яка простягалась 1981-1990 рр. В конфлікт були втягнуті Аргентина і сусідні Гватемала і Гондурас.

Міжнародні організації – ООН, НАТО, ОАД, АС та інші – протидіють як міжнародному тероризму, так і встановленню антидемократичних режимів. Наприклад, Африканський союз ставить за мету стабільний економічний розвиток, демократизацію, захист прав людини, припинення всіх внутрішньоафриканських конфліктів, сприяння міжнародному співробітництву. Основними принципами Африканського союзу є вироблення спільної оборонної політики для африканського континенту, мирне вирішення конфліктів між державами-учасниками союзу, заборона на застосування сили і погрози силою між державами-членами союзу, невтручання держав-учасниць у внутрішні справи інших держав, право союзу втручання в справи держави-союзу за рішенням Асамблеї організації в разі військових злочинів, геноциду і злочинів проти людяності, мирне співіснування держав-членів та їх право існувати у світі, повага до демократичних принципів, сприяння соціальній справедливості з метою забезпечення збалансованого економічного розвитку, повага недоторканності людського життя, засудження та відмова від безкарності і політичних вбивств, актів тероризму та підривної діяльності. Щодо окремих випадків: Гвінея-Бісау – членство призупинене після державного перевороту 2012 року, Центральноафриканська Республіка – членство призупинене після конфліктів 2012–2013 років.

Також протидія тероризму може бути здійснена окремими державами. Наприклад, Американська воєнна операція в Панамі 1989-1990 років проти диктатури Мануеля Антоніо Нор'єги теж сталося через зближення Панами і СРСР, але крім цього авторитаризм була супроводжена надто великою кількістю репресій, свавіллям і навіть поступовим перетворення в оплот злочинних картелів. Причинами вторгнення були: захист американських громадян в Панамі, забезпечення стратегічної позиції Сполучених штатів через контроль Панамського каналу (американські війська займали канал, згідно угоди між генералом Торріхасом і президентом Картером). Після перемоги США з диктатурою Нор'єги було покінчено, почався процес демократизації, проведення незалежних виборів після яких країну очолив Гільермо Ендера.

Значну небезпеку становить трансформація державного тероризму та його перехід на регіональний та міжнародний рівень. Водночас злочинні угруповання завдають шкоди суспільству та державам світу, з метою дестабілізації політичної ситуації, боротьби за вплив та політичний капітал. І хоча діяльність їх розрізняється від здійснення терактів до отримання

прибутку терору всередині держав, співпраця між тими і іншими є досить міцною, що в свою чергу вимагає від міжнародних та регіональних організацій негайних дій. Такі явища як міжнародний тероризм, державний тероризм з усіма їх наслідками цілком неможливо викоренити, але чітка співпраця держав та доопрацювання стратегії як окремих держав, так і міжнародних організацій дасть змогу зупинити або поліпшити становище з метою захисту держав та націй, а також забезпечення глобальної безпеки в цілому.

Список використаних джерел

1. Громівчук І. М. Міжнародно-правове визначення тероризму як основа ефективної боротьби з ним. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету. Серія : Економіка, право, політологія, туризм*. 2011. Т. 2, № 4. С. 108–112.
2. Вілкова Д. С. Слабкі держави і загроза транснаціонального тероризму. *Гілея : наук. вісн.* 2019. Вип. 148 (3). С. 20–25.
3. Канцір В. С. Тероризм у сучасному глобалізаційному просторі: філософсько-правовий вимір. Львів : Край, 2011. 560 с.
4. Hoffman B. Inside terrorism. New York : Columbia Univ. Press, 2006. 432 p.

Ключові слова: світові соціально-політичні процеси, тероризм, державний тероризм, протидія тероризму.

Keywords: world social and political processes, terrorism, state terrorism, countering terrorism.

Капсамун Олег Георгійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

В сучасному світі медіапростір стає ареною активної комунікації, в тому числі в сфері політичної та військової взаємодії. Користування медіамережею дає великі можливості для впливу на свідомість великих груп людей, що часто використовується політичними акторами у протиборстві один з одним.

Отже і сучасне уявлення про ведення війни значно відрізняється від попередніх епох. Якщо традиційна війна передбачала зіткнення збройних сил, то в сучасному світі все частіше використовуються так звані гібридні війни, що застосовують альтернативні інструменти протиборства. Варто зазначити, що сучасна гібридна війна поступово витісняє класичну, оскільки передбачає одночасне застосування прийомів ведення останньої та масштабне використання інформаційних технологій та медіапростору як аргументу боротьби з ворогом.

Практичне використання інструментів ведення гібридної війни призводить до трансформації теоретичного її розуміння. Зокрема, на думку М. Каліскана та М. Льежуа, які у 2020 році провели аналіз концепції «гібридної війни» в рамках стратегічного бачення НАТО на основі інтерв'ю з офіційними особами Альянсу, «гібридна війна є неоднозначним поняттям, яке затьмарює стратегічне мислення НАТО та змушує НАТО забути різницю між війною та миром... НАТО використовує цю концепцію як інструмент стратегічної комунікації, а не як військову концепцію» [1].

К. Лібіселлер вірно відзначає, що концепція гібридної війни, що виникла у 2007 році, набула бурхливого розвитку після її прийняття і адаптації з боку НАТО у 2014 році стосовно анексії Криму з боку РФ [2, р. 858]. З цього часу дана концепція, на думку дослідниць, стає вкрай популярною та модною. До теми гібридної війни звертається значна частина дослідників. Проте така мода трансформує зміст та тлумачення поняття «гібридна війна». Так, автор терміну Ф. Хоффман, науковий співробітник Центру нових загроз і можливостей Кор-